

SLOVENSKI DELAVEC

UREDNIŠTVO IN
UPRAVA: Ljubljana,
Miklošičeva 22/II. Del.
zbornica. — Pošt. predal:
375. — Tel. št. 35-29. —
Pošt. ček. rač. št. 17.548.
— NAROČNINA: Za
nečlane 3 din mesečno.
LIST IZHAJA
V SAK PETEK

LETO IV.

LJUBLJANA, PETEK 7. JUNIJA 1940.

ŠTEV. 23.

Stavbinci zopet na delu

Disciplinirano delavstvo, pozitivne strokovne organizacije, zlasti pa naša ZZD, so s pomočjo oblasti mimo čudnega zadržanja marksistov dosegle srečen zaključek stavke stavbinskega delavstva

POLLETNA BORBA KONČANA

Stavka stavbinskega delavstva je končana. Zastopniki strokovnih organizacij so pretekli ponedeljek na Banski upravi z zastopniki delodajalcev sprejeli dodatek k že obstoječi kolektivni pogodbi. Podrobneje poročilo o tem dodatku h kolektivni pogodbi prinašamo spodaj.

Z zaključkom stavke stavbinskega delavstva je zaključeno več kot šest mesečno prizadevanje delavskih strokovnih organizacij, da priborijo gradbenemu delavstvu vsaj nekoliko primerne življenjske pogoje. Že izredno dolga borba za doseg teh pogojev glasno izpričuje, kako malo razumevanja so delavski zastopniki našli pri naših delodajalcih in kako težka je ta borba bila. Sedaj, ko je končana, moramo reči, da je končana vsaj z delnim uspehom in, da so tako vsaj delno upoštewane težke prilike sedanjega časa, v katerih živi prizadeto delavstvo.

DELODAJALCI BREZ SOCIALNEGA ČUTA

Odkrito moramo reči, da smo pričakovali v vrstah delodajalcev več socialnega čustvovanja in več smisla za socialno pravičnost. Zastopniki delodajalcev tako rekoč delavcem niso hoteli ničesar dati. Sami od sebe bi tudi ničesar ne dali. Priznali so sicer rastočo draginjo, priznali tudi, da bi moralo delavstvo ob njej več zaslužiti, da bi moglo dostojno živeti, toda ničesar niso bili pripravljeni dati. Ves čas so se samo izgovarjali na šušmarje v svojih lastnih vrstah in na javna, banovinska in državna dela. Delali so tako, kakor da so delavci dolžni pobijati šušmarstvo njihovih lastnih tovarišev in kakor da morajo delavci podjetnikom od države in od banovine izsiliti za že oddana dela naknadna doplačila. Ob takem stališču tudi niso marali nič slišati o povišanju plač pri najrazličnejših stavbnih delih za privatnike, čeprav so si tam sami za rastočo draginjo že pogodbeno zasigurali višje denarne prejeme.

BREZUSPEŠNO PRIZADEVANJE DELAŠTVA

Gradbeno delavstvo je v škripcih vse storilo, da bi od države in banovine doseglo izpolnitev podjetniških zahtev. Žal izredni časi tudi tu niso ostali brez vpliva in tako kljub vsej dobri volji s strani državne oblasti ni bilo za delodajalce povoljne rešitve. Zato tudi ni prišlo v primerenem času do kolektivne pogodbe. Vsa pe-reča zadeva je hotela nekako v zraku obviseti.

DELAŠKA ZBORNICA STOPI V AKCIJO

Tedaj je uprava Delavske zbornice kljub nekaterim predhodnim odklonitvam za skupno akcijo pod njenim vodstvom vzela stvar v svoje roke in začela z novimi pogajanjmi, da tako ali tako interese stavbincev zavaruje. Po ponovnih brez-uspešnih poizkusih je vsled nedostopnosti delodajalcev povabila strokovne organizacije, naj stvorijo enotno akcijsko formacijo in z njo zainteresirajo za delavstvo vso slovensko javnost. Takrat že se je zgodilo, da je marksistična organizacija z jalovim izgovorom tak skupen nastop in skupno delo strokovnih organizacij odklonila. Čeprav ni bilo prav nič več časa za razna postranska stremljenja, se zdi, da so marksisti smatrali taka postranska stremljenja za bolj važna, kakor pa hitro reševanje perečih delavskih zahtev. Odklonili so od Delavske zbornice priporočeno skupno akcijo. Delavska zbornica je vseeno nekako iztisnila nadaljevanje skupnih posvetovanj in pogajanj z delodajalci. Delodajalci pa so še vedno vztrajali na svojem odklonilnem stališču. Ni bilo zato nobenega drugega izhoda več, kakor da se je zaprosilo oblast za poravnalni postopek. Obe poravnalni razpravi sta zopet ostali brezuspešni, čeprav je med tem banska

uprava obljubila, da bo iz svojih sredstev prispevala pri banovinskih delih za vse zaposleno delavstvo za povišanje njihovih plač po 0.75 din na uro. Delodajalci so nudili premalo, manj kot jim je ponudila banska uprava. Pogajanja so se tako razbila in delavstvu je ostalo na izbiro samo dvoje:

ali, da gre delat pod starimi plačilnimi pogoji brez poviškov, ali pa, da stopi v stavko.

STAVKA

V tajnem glasovanju se je delavstvo z 92% odločilo za stavko. Stavka se je pričela najprej v Ljubljani. Potem se je razširila na Maribor, Kranj, Vrhniko, Kamnik in ostale večje kraje Slovenije. Banske uprava je ugotovila, da je bilo 1. junija 1940 v stavki 5320 delavcev gradbene stroke, t. j. preko polovice vseh stavbinskih delavcev v dravski banovini.

Delavstvo je šlo v izrednih razmerah v stavko. V stavko ga je pognalo nerazumljivo, nesocialno stališče podjetnikov. Delavstvo se je zavedalo, da časi za stavko niso ugodni, da bo samo ugođen zaključek stavke težko izvojevalo. Zanašalo se je, da ga bo v njegovem prizadevanju podprla naša javnost, pa tudi naša ljudsko čuteča oblast. Med prvimi, ki je to pričakovanje delavcev izpolnila, je bila sedanja uprava Delavske zbornice, ki je za prehrano najbolj potrebnih stavbincev za časa stavkovne akcije določila znesek 10 tisoč dinarjev za slučaj, da bi stavkovno gibanje trajalo dalje časa.

PODJETNIKI RAČUNAJO S POLOMOM STAVKE

Vsako je lahko vedel, da stavbinsko delavstvo nima nobenih rezerv, ki bi jih moglo črpati v času stavke. Vedeli so to tudi zastopniki delodajalcev in so pričakovali, da bo stavka delavstva v kratkem zlomljena. Nato bi oni sami diktirali svojim delavcem delovne pogoje, kakor so posamezniki iz njihovih vrst že tudi napovedovali. Toda njihov račun ni bil povsem pravičen. Računali niso z eno postavko in to je naša ljudsko čuteča oblast, ki jo v dravski banovini predstavlja g. ban dr. Marko Natlačen.

BANSKA UPRAVA NA DELU

Oblast je pozorno zasledovala ves potek pogajanj še pred uvedbo poravnalnega postopka in se je tekom poravnalnega postopka prepričala, da je pravica neizpodbitno na strani delavcev. Razumela je zato obupen poizkus tega delavstva, da svoj položaj reši s poslednjim sredstvom, ki mu je na razpolago, s stavko. Mnogi so pričakovali, da bo zaradi izrednih zunanjih političnih razmer ta oblast po raznih stranskih potih stavko ovirala. Mnogi so to celo zelo želeli. Tudi med delavstvom jih je bilo nekaj, ki so po tem hrepeneli.

Toda nič takega se ni zgodilo. Nasprotno je banska uprava nepričakovano proti vsem dosedanjim praksam ponovno povabila na nova pogajanja zastopnike delavcev in delodajalcev ter se je na njih močno prizadevala, da bi dosegla sporazum in delavstvo tako rešila nadaljevanja in vseh trdot stavke ter tudi morebitne možnosti, da delavstvo v stavki propade.

TAKOJŠEN USPEH PREPREČILJO MARKSISTE

Prizadevanje banske oblasti žal tudi to pot ni uspelo, ker je marksistična organizacija za sporazum, ki je bil na tej razpravi dosežen, odrekla svoj podpis. Stavka se je zato nadaljevala.

RESNA SKRB ZA 10.000 STAVBINCEV

Delavske strokovne organizacije so zaradi enotnosti skupaj z marksisti v stavki vztrajale in se posvetovale o nadaljnjih ukrepih za srečen izid stavbinske akcije. Skrbele so za to, da se med stavkujočim delavstvom ohrani red in da se ne zaple-

tejo stavkujoči v kakšne protipravnosti. Organizacije so se čimdalje bolj zavedale izredno težke naloge. Saj je bilo v stavki nad 5.000 delavcev in se je odločevala usoda, oziroma življenjski položaj 10.000 naših stavbincev. Resne organizatorje je zato tudi resno skrbelo ob tej težki nalogi.

POVABILO G. BANA IN APEL NANJ ZA POMOČ

V to zaskrbljenost, v položaj navidez brez izhoda, je zopet odrešilno posegla banska uprava. V četrtek dne 30. maja 1940 je g. ban povabil zastopnike delavskih organizacij k sebi. Delavske organizacije so potem sklenile soglasno prositi g. bana še enkrat za posredovanje in mu poslati sledečo vlogo:

Velec. gosp.

Dr. Marko Natlačen ban

Ljubljana.

»Kakor Vam je znano, sta obe poravnalni razpravi, kateri je sklicala kr. banska uprava zaradi sklepanja nove kolektivne pogodbe za stavbinsko delavstvo v dravski banovini, vsled stališča delodajalcev končali brezuspešno in je večina vsega stavbinskega delavstva v dravski banovini stopilo v stavko.

Da se spor med delodajalci in delojemalci stavbinske stroke čimprej reši, se obračamo podpisane delavske strokovne organizacije na Vas, velečenjeni g. ban, da z ozirom na člen 14. točka 2. Uredbe o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnavanju in razsodništvu, pozovete obe stranki, naj skleneta v določenem roku kolektivno pogodbo ter, če se taka pogodba v določenem roku ne bi sklenila, predpišete z odlokom tarifno lestvico za plačevanje delavcev v stavbinski stroki.

Svojo vlogo opiramo na dejstvo, da je 4014 delavcev stavbinske stroke v stavki, ker se ni ugodilo njihovi zahtevi po sklepanju kolektivne pogodbe za dravsko banovino glasom zahtev, katere so predložile podpisane strokovne organizacije na obeh poravnalnih razpravah.

S tem smatramo našo vlogo za utemeljeno v smislu zakonskih določil ter Vas, velečenjeni g. ban, vljudno prosimo, da upravičeni prošnji, katero predlagamo v imenu večine slovenskega stavbinskega delavstva, blagohotno ugodite.»

ČUDNO ZADRŽANJE MARKSISTOV

Vlogo so podpisale ZZD, JSZ in NSZ. Marksistični SGRJ je v splošno presenečenje proti prvotnemu soglasju vlogo zvečer istega dne poslal v prostore ZZD z izjavo, da jo ne more podpisati. Podpisal jo bo, če jo bo, do petka zvečer. V petek pa je izjavil, da jo bo podpisal morda v soboto ali pa jo tudi ne bo. Tako je SGRJ požrl dano besedo.

Ostale organizacije so še ugotovile, da je marksistični SGRJ vlogo sicer že podpisal, pa je pozneje štampiljko in podpise s kemično tekočino zbrisal. Podpisnice vloge so se čudile žalostni vlogi marksistov in njihovemu čudnemu izbegavanju ter so čutile, da se za njim skrivajo neki posebni nameni, ki nimajo ničesar opraviti s praviimi interesi slovenskega delavstva.

Zdi se, da je to čutila tudi banska uprava, ki je bila točno informirana o razpoloženju delavstva in o negovih željah, da se čimprej doseže sporazum in se vrne na delo. Dne 2. junija je na osnovi gori navedene vloge avtoritativno posegla v spor med delavci in delodajalci in je zato izdala uradni komunikacije o poteku pogajanj. Ta komunikacije je objavila ljubljanska radio-postaja in naslednjega dne tudi dnevno časopisje. Glasi se:

KOMUNIKE BANSKE UPRAVE

Ljubljana, 1. junija.

Iz pisarne banske uprave v Ljubljani:
Delovno razmerje delavcev gradbene

stroke je bilo urejeno s kolektivno pogodbo z dne 15. julija 1938, ki je bila z odločbo kr. banske uprave VI. št. 1304-12 z dne 20. avgusta 1938 razširjena na vso banovino. Ob koncu leta 1939 so delavci zahtevali spremembo kolektivne pogodbe glede mezd. Pogajanja so se prvotno vršila ob sodelovanju Delavske zbornice neposredno med delodajalci in delavci. Ker pa se prizadete stranke niso sporazumele, so se zaradi nastalega spora večjega obsega obrnile v smislu določbe čl. 14 uredbe o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnavanju in razsodništvu na inšpektorja dela kraljevske banske uprave s prošnjo za poravnavo.

Prva poravnalna obravnava je bila dne 26. aprila 1940, ponovna obravnava pa dne 15. maja 1940. Ker se sporazum ni dosegel, se je ugotovil neuspeh posredovanja in izrekel poravnalni postopek za dokončan.

Po neuspelem poravnalnem postopku je gradbeno delavstvo stopilo v stavko, in sicer najprej v Ljubljani, potem pa tudi v Mariboru, Ptuj, Kranju, Radovljici, Trbovljah, Kamniku, Celju itd.

Ker je tvorilo povišanje mezd pri že prevzetih delih, zlasti pa pri javnih, veliko oviro za doseg sporazuma, je kraljevska banska uprava že ob začetku pogajanj pri banovinskih delih zagotovila doplačilo na mezde v višini 0.75 din na delovno uro.

Kr. banska uprava pa je v prizadevanju, da pride do sporazuma, podvzela še nadaljnje napore.

Po obeh neuspešnih poravnalnih obravnavah je dne 27. maja 1940 pozvala prizadete stranke zopet na razgovor. Ob pričetku razprave so zastopniki delavskih organizacij stavili glede mezd zahteve višje od onih, ki so jih bili stavili prvotno, razen tega pa so zahtevali še plačo za stavkovne dni.

Kljub temu je uspelo kr. banski upravi, da se je med predstavnikoma delavskih organizacij in delodajalci dosegel sporazum pod pogojem, da nanj pristane delavstvo. Do sporazuma ni prišlo, ker je predstavnik Zveze gradbenih delavcev odrekal podpis.

Tudi vloge treh delavskih organizacij (Zveza združenih delavcev, Narodna strokovna zveza in Jugoslovanska strokovna zveza), naj se tarifna lestvica za plačevanje delavcev predpiše na temelju odst. 2 čl. 14 uredbe, predstavnik četrte organizacije, t. j. Zveze gradbenih delavcev, ni podpisal.

Tako je Zveza gradbenih delavcev onemogočila končni sporazum.

V časih, v katerih živimo, so javni mir in red, pred vsem pa varnost države, najvišje dobrine, ki ne smejo biti ogrožene niti po gospodarskih trenjih, in najsi so ta še tako upravičena. Zato bo kr. banska uprava prisiljena, da nemudoma ukrene vse, kar je potrebno, da se te najvišje dobrine zaščitijo, če med prizadetimi krogi ne bo prišlo do treznejših pogledov na položaj.

NALOG BANSKE UPRAVE

Naslednjega dne so delodajalske in delojemalske organizacije od banske uprave prejele sledeči dopis:

»Z zahtevo po kolektivni pogodbi je po uradnih podatkih kraljevske banske uprave te dni stopilo v stavko 5320 delavcev (Nadaljevanje na 2. strani.)

Viničarski tabor preložen

Na mnoga vprašanja glede viničarskega tabora in proslave 20 letnice SZV-ZZD, ki bi se morala vršiti v nedeljo dne 9. junija, vsem našim članom in prijateljem sporočamo, da sta tabor in proslava radi prepovedi zborovanj preložena za nedoločen čas.

Dr. Ciril Zebot:

Rešitev, ki jo narekuje stvarnost

V uvodniku »Od temeljev navzgor« smo opozorili na neke vrste naravni razvoj urejevanja delovnih odnosov v stanovski (korporativni) smeri, t. j. da se vedno bolj uveljavlja način **ustaljenega kolektivnega razpravljanja** med zainteresiranimi stanovskimi skupinami delojemalcev in delodajalcev o vseh stvareh, ki so z delovnim razmerjem združene.

To ustaljanje neposrednega medstanovskega razpravljanja in reševanja spornih stvari nekako samo po sebi odstranja tiste psihološke, pa tudi stvarne pogoje in razloge razredno-bojnega iskanja pravice. Če se o vsem lahko neposredno pomeni, če je podana sprejemljivost za podprte razloge, le čemu bi še gojili stare želje po razredno-bojnem reševanju, ki mi samo škodo prinaša. Ako mi gre res le za urejevanje delovnih odnosov, ne pa za politično dejavnost pod strokovno firmo in če sredstva, ki jih podvzemam, smatram res samo kot sredstva za urejevanje delovnega razmerja, ne pa kot pripomoček svoje politične strategije, — potem res nimam pametnega razloga, da bi na mesto opisane stanovske poti ubral razredno-bojno pot.

Tudi naše veljajoče delovno pravo gre s pospešenimi koraki v stanovsko (korporativno) smer. Že uredba iz l. 1937 omejuje pravice štrajka z dvema obveznima poravnalnima razpravama in s prostovoljnim postopkom pred raziščiščem. Ni čuda, če so komunisti, ki jim je strokovna aktivnost po pravih kominterne le sredstvo njihove

prevratne politike, že proti tej zelo plaho stanovski uredbi zagnali vrišč.

Nova uredba o reševanju delovnih sporov za banovino Hrvatsko, ki je bila izdana pred tremi tedni, je šla zopet za korak dalje v stanovski (korporativni) smeri. Praktično je štrajk toliko da izključen. Kolektivni delovni spor rešuje na zadnji stopnji, ako se stranki na noben način nista mogli sporazumeti, novo ustanovno delovno sodišče. Kaj delovno sodišče v razvoju delovnega prava pomeni, spoznamo, če si skušamo omdisliti n. pr. redno sodstvo v zasebnih občin državljskih stvareh. Da ima hrvatska uredba seveda tudi svoje pomanjkljivosti, je jasno. Zato pa se učimo iz izkušenj drugih, da bomo ob novih razmerah v danem trenutku Slovenci dobili delovno pravo, ki bo čim bolj jamčilo socialni mir in socialno pravičnost, t. j., da bo res korporativno v pravem pomenu besede.

Uvesti socialni mir in socialno pravičnost v kolektivne delovne odnose, pa je le ena stran korporativne zamisli. Poleg razdeljevalne strani (mezde, obresti, dobiček) ima gospodarstvo tudi svojo proizvodno stran od katere je razdeljevalna stran odvisna. Če hočem vrečo moke razdeliti, jo moram najprej napolniti. Stanovska (korporativna) misel je tudi za proizvodno stran gospodarstva življenja rešilna. To prepričanje je prodrlo že po vsem zapadnem svetu. Izgleda, da začenja prevladovati tudi pri nas, kakor je raz-

vidno iz glasov, ki jih že dolgo sem, posebno sedaj v času obrambnega gospodarstva čujemo iz vrst gospodarskih krogov. »Trgovski list« z dne 24. maja t. l. piše:

»Tudi pri nas posega država naravno vedno bolj v gospodarsko življenje... Pomanjkljivosti upravnega aparata nujno dajejo večjo veljavo zasebni iniciativi... Zato je potrebno, da se vlada pri svojih gospodarskih ukrepih čim bolj poslužuje zasebne iniciative, ki pa mora biti organizirana, če hoče dati res dobre rezultate. Pomoč zasebne iniciative ne sme biti le slučajna, a tudi ne nesistematična, ker je taka pomoč nujno ne-efektna.

Za organizacijo zasebne iniciative pa ni druge poti, kakor ustanovitev gospodarskega sveta, t. j. centrale, ki združuje v sebi vse gospodarske panoge. V tej centrali bi se vsi zasebni interesi posameznih gospodar. strok spravili na skupni imenovalnik in ko bi bila ta harmonija dosežena, bi bilo tudi vse delo lahko.«

Korporativna organizacija narodne proizvodnje in gospodarske politike, ki je izražena v gornjih mislih, je res edini izhod iz sicer neizbežne birokracije

gospodarskega življenja. Ako torej hočemo sodobno gospodarstvo, v katerem se zasebni interesi križajo z javnimi, rešiti nedoglednih posledic birokracije, ni druge rešitve kot premišljena izvedba korporativne organizacije oziroma kordinacije vseh gospodarskih panog. Kolektivni gospodarski odnosi med poedinimi panogami naj bi se urejali podobno, kot kolektivni delovni odnosi. Skupne probleme vsega narodnega gospodarstva in gospodarske politike, naj bi pa vodil v soglasju z vrhovnimi političnimi in upravnimi činitelji narodno-gospodarski svet kot organično stanovsko (korporativno) predstavništvo vseh gospodarskih panog.

Tako uravnava narodno gospodarstvo nas bo rešilo gospodarske birokracije, obenem bo pa jamčilo zdrav gospodarski razvoj in razmah, ki ga v neorganiziranem liberalnem gospodarstvu zavira nebrzdana tekma in monopolistični izrodki.

Zapomnimo si ta-le kratka gesla in jih uveljavimo:

V delovnih odnosih: socialni mir in socialna pravičnost.

V proizvodnji: zdrav razvoj in razmah vseh narodno-gospodarskih sil.

Oboje potom — stanovskega (korporativnega) načela.

Ali smo enakovredni?

Delavski stan je del naroda, z njim čuti, trpi in žrtvuje, od njega bi moral imeti tudi vse dobrine, ki mu pripadajo kot sestavnemu delu naroda. Delo, ki ga izvršujemo je enakovredno delu drugih stanov. Zato nam pripadajo iste pravice. Smatramo, da je delo cestnega pometarja, rudarja v jami, delavca pri stroju, viničarja v vinogradu, kmetja na polju in delavca v gozdu ravno tako vredno kakor delo uradnika ali profesorja na univerzi, ali podjetnika v tovarni. Vendar se nas v javnosti ne upošteva enakovredno, ampak se nas upošteva le ob gotovih prilikah ter dobivamo le drobtine iz bogatinove mize, za katere pa moramo trdo delati ter prenašati krivice. Delavske strokovne organizacije so priborile delavstvu, da ima svojo zakonodajo. Ta zakonodaja, o kateri pravijo, da je moderna, je pa prav za prav zelo šepava, mnogokrat le cunjja papirja. Delodajalec se za to zakonodajo zmenil je v toliko, v kolikor ga delavstvo v to prisili.

Lansko leto smo viničarji dobili novo uredbo viničarskega reda. O podrobnostih te uredbe smo že dovolj govorili in se bomo k temu še povrnil. Omenimo le to, da po določitih uredbe obstojajo v vsaki občini, kjer so viničarji, posebne viničarske komisije, ki razsojajo v vseh spornih zadevah med viničarji in njih delodajalci, bodisi v odškodninskih zahtevkih ali v slučajih predčasne ukinitve službenega razmerja. Poravnave, sklenjene pred viničarsko komisijo, imajo veljavo sodnih poravnav. Župan občine, kot predsednik viničarske komisije, mora v posameznem slučaju sklicati razpravo v teku 14 dni od dne, ko je prejel predlog za razpravo, v slučaju predčasne ukinitve službenega razmerja pa v 8 dneh po prejemu predloga. Žalibog naši župani nimajo časa, da bi si enkrat to določilo ogledali v uradnem listu in se potem ravnali. N. pr. na občini Sv. Miklavž pri Ormožu leže predlogi za razpravo pred viničarsko komisijo že od meseca decembra l. l. in še do danes niso bile te razprave sklicane. Tozadevno smo delali že pritožbe na sresko načelstvo v Ptuj in na kr. bansko upravo.

Isto postopa občina Svetinje, Ljutomer in Štrigova. Vemo, da je na občinah vedno dovolj neodločljivega dela in premalo pisarniškega osebja, posebno sedaj, vendar, da ni v 6 mesecih bilo vsaj toliko časa, da se izvrši ena razprava, ki je nujno potrebna za eksistenco prizadetega viničarja, to pa tudi ni res in presega že vse meje. Če pa stavi vinogradnik predlog za razpravo proti svojemu viničarju, se ista takoj vrši. Takrat pa je vedno dovolj časa, da se viničarja »zašije«. Kam bomo prišli, če niti uradi ne bodo več upoštevali zakonitih določil, ki so namenjeni v zaščito delovnega človeka? Ali si ti go spodje predstavljajo, da bodo za večno na teh mestih, kamor jih je postavil viničarjovilec? Takrat smo vedno enakovredni, upoštevani, spoštovani, vedno imajo odprto srce za naše težnje. Sedaj... Danes, ko viničar zahteva samo svojo pravičnost, samo to, kar mu zakon nudi, pa ga nikdo ne pozna. Ampak zapomnili si bomo za bodočnost.

Zdi se, da tudi advokati in notarji ne poznajo uredbe viničarskega reda. Pri Sv. Juriju ob Ščavnici je uslužbena kot viničarka Kolarič Franciška že 38 let pri vinogradniku g. Vojsk iz Bolehnečince.

Letos je g. Vojsk svoj vinograd prodal, viničarka pa je dobila od g. Hinka Pozuna, notarja v Radgoni, tole ljubeznivo pismo: »Ker sta zakonca Vojsk svoje gorice v Sovjaku, kjer ste vi za viničarko, prodala, morate v 14 dneh zapustiti prodano viničarijo, ker vas bosta drugače zakonca Vojsk tožila za izpraznitev. Kupna pogodba razdere razmerje med viničarjem in gospodarjem itd.« G. notarju bi svetovali, da bi pogledal v uradni list, kjer je v uredbi vin. reda § 22 tole: Sprememba v osebni vinogradnik nima za viničarja glede na pogodbeno službeno razmerje za tekoče službeno leto nobenih posledic. — Pripominjamo, da po ugotovitvi katasterske uprave Ljutomer navedeni vinograd meri 53 arov 55 m in torej prizadeta viničarka spada pod zaščito viničarskega reda. Zopet bo tukaj morala razsojati viničarska komisija, ker so viničarki odvzeli deputatno zemljišče, travišča in delo ter ji določili rok za izselitev. Tozadevni predlog je vložen na občinski urad v Sv. Juriju. Kdaj se bo razprava vršila (čeravno bi se morala vtem slučaju vršiti v roku 8 dni), je spet odvisno o dobičinske uprave. Naj ta občina posnema zgled občine Sv. Miklavž da bo viničarsko komisijo sklicala po 6 mesecih, lahko prizadejo viničarko vržejo že 10 krat na cesto ter bo na zimo brez vsakih življenjskih potrebščin, ker so ji odvzeli vse naturalne prejemke in možnost zaslužka. Iz tega je razvidno, kako veliko krivico delajo nekatere občine viničarjem s tem, da ob pravem času, predvsem pa v nujnih slučajih, ne skličejo viničarskih komisij.

Drug slučaj: Viničarji g. Huter-ja, ki ima svoje vinograde v občini Svečina, so lansko leto zahtevali razpravo pred viničarsko komisijo, ki se je tudi vršila z uspehom za viničarje. Seveda je ta uspeh ostal le na papirju. Huterjev sin, ki je upravljal očetove vinograde, je posamezne viničarje odpravil nekaj s terorjem, nekaj z malenkostno odškodnino in je bila stvar v redu za njega. Ne pa za enega viničarja, tov. Goriška, ki se ni dal ugnati, in na katerega je imel Huter posebno piko, saj ga je vedno imenoval, da je kolovodja viničarske organizacije. Vsled tega mu tudi ni hotel izplačati njegovega odškodninskega zahtevka, ki znaša po sklepu lanske komisije 1437 din. Proces za to vsoto traja že skoraj celo leto in se vleče od sreskega načelstva nazaj na občino, zopet na organizacijo, k advokatom itd. Končno se je stavlil ponoven predlog za poravnavo na občini Svečina. Ta je z dne 28. maja t. l. odgovorila sledeče: »Vračamo predmetno zadevo ponovno ter poročamo, da je Huter Franc umrl, njegov sin se je izselil, ženi pa o tem ni ničesar znanega. Pripominjamo, da se nikdo od takratnih viničarjev ni pritožil in iskal vzrokov za ponovne razprave, vsled tega zavračamo predmetni spis. Naj se tožari na sodišču! Podpisani delovodja in predsednik.« - Tako delajo naše občine s predlogi za razprave pred viničarskimi komisijami, kjer bi se morala viničarju dati pravica in zaščita. Tako se spoštuje pri nas delavska zakonodaja. Torej, če je vinogradnik umrl, sin se izselil (odnosno »slavno pobegnile« bi moralo biti), nista vinograde vzela seboj, ampak ga pustila vdovi, ki je dolžna, viničarju izplačati, kar mu gre. Občina navaja, da se drugi viničarji niso pritoževali. (Nadaljevanje na 3. strani.)

Stavbinci zopet na delu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

gradbene stroke, t. j. preko polovice vseh delavcev te stroke v dravski banovini.

Poslužujoč se določil odst. 2. čl. 14. uredbe o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivni h pogodb, poravnavanju in raziščišču Vas pozivam, da sklenete kolektivno pogodbo, in sicer, ker so se pogajanja o taki pogodbi vršila že šest mesecev, v kratkem roku do 3. junija t. l. ob 10. uri predpoldne.

V ta namen Vam je na razpolago knjižnica v drugem nadstropju palače kraljevske banske uprave v Ljubljani.

Vabim Vas, da ob navedenem času in-spekaciji dela predložite kolektivno pogodbo v registracijo.

Ban dr. Natlačen, l. r.

ZMEHČANI DELODAJALCI — PODPISAN SPORAZUM

Komunike in ta dopis, oziroma odlok, je dal jasno slutiti trdno voljo g. bana, da hoče stavko zaključiti in da bo eventualno sam predpisal novo plačilno lestvico za vse stavbinsko delavstvo, če med prizadevanji strankami ne pride do sporazuma.

Mi poznamo dosedanje ukrepe g. bana na polju socialno politične zakonodaje. Vsi njegovi ukrepi doslej so bili zmeraj izdani v prilog delavske strani. Spomnimo se le njegove zadnje uredbe o povišanju minimalnih mezd, o plačah zasebnih nameščencev, o plačah trgovskih nastavljenecov itd. Brez bojzani smo zato pričakovali srečno rešitev zadeve stavbinskega delavstva, ki naj bi jo prinesla morebitna uredba g. bana. Do te uredbe pa ni prišlo. Na gorenji poziv so se ponovno zbrali zastopniki delavcev in zmeščanih delodajalcev in po dolgih mesecih brezplodnih prizadevanj sporazum vendar sklenili.

DELA VSTVO PREJME SLEDEČE POVIŠKE:

1. Kvalificirani delavci dobe v prvih treh mezdah razredih po 75 par na mezde kolektivne pogodbe z dne 15. VII. 1938, v četrtem in petem mezdem razredu pa po 50 par.

S 30. VIII. 1940 pa dobe v vseh mezdah razredih še Din 0.25 poviška na uro.

2. Pomožni delavci dobe v 1. mezdem razredu (Ljubljana, Maribor, Kranj, Jesenice in industr. dela v občini Stražišče) 90 par dodatka na mezde kolektivne pogodbe iz l. 1938, v 2. in 3. razredu 75 par, v 4. in 5. razredu pa 50 par na uro.

S 30. VIII. 1940 dobe tudi ti delavci še nadaljnjih 25 par.

3. Gradbena dela industrije v 4. in 5. razredu se plačajo po tarifi 3. razreda, za dela, ki so bila prevzeta pred 1. aprilom 1940, ostanejo v veljavi stare mezde do 30. VIII. 1940. Po tem datumu pa se morajo tudi za ta dela plačati nove mezde.

5. Za vsa druga javna dela (banovinska, občinska itd.) pa stopijo nove mezde takoj v veljavo.

6. Radi udeležbe pri stavki se ne bodo izvajale posledice od strani podjetnikov.

Dodatni dogovor h kolektivni pogodbi, ki je v vseh ostalih točkah ostala neizpremenjena, velja za nedoločen čas na enomesečno odpoved.

ČIGAVA JE ZASLUGA?

Kdo ima zaslugo za to?! Brez zaslug tu ni stavbisko delavstvo samo s svojim resnim zadržanjem in s svojo stvarnostjo ves čas mučnih, dolgotrajnih pogajanj in zlasti za časa stavke. Brez zaslug niso pozitivno usmerjene strokovne organizacije, ki so zadevo vzele resno, kakor ta to zaslužili. Naša ZZZ, NSZ in JSZ s svojim izbegavanjem vsake demagogije in s pravilnim upoštevanjem stvarnega položaja, so k pravilni rešitvi odlično prispevale. Zlasti je bil odločilen korak, s katerim so same brez četrte organizacije prosile g. bana, da pozove sprti stranki k podpisu kolektivne pogodbe oz. predpiše sam novo tarifno lestvico. Mislimo pa, da nikomur ne delamo krivice, če končno tudi to ugotovimo, da je zlasti naša organizacija od prvega početka tega dolgotrajnega mezdnege spora ves čas hodila dosledno pravo pot in s pogostimi intervencijami tako pri Delavski zbornici in pri banski upravi mnogo doprinesla, da se je cela zadeva koncem koncev vendar kolikor toliko ugodno iztekla. Spomniti se je samo treba, kako smo mi v naši organizaciji takoj izpočetka poudarjali potrebo skupnega nastopa vseh organizacij, sodelovanja Delavske zbornice, kako so pa nekateri hodili lastna pota in zbornico odklanjali. Da so imeli napak, so sami priznali s tem, ko so pozneje skupen nastop in sodelovanje, oziroma vodstvo zbornice v mezdem sporu sprejeli. Kako resno pa se je naša organizacija zlasti zadnje čase, ves čas trajajoče stavke prizadevala, da delavstvo reši pred eventualnim polomom te stavke, vedo prav dobro vsi tisti, s katerimi smo v tej borbi iskreno in odkrito sodelovali. Neizpodbitno je, da nosimo za srečen izid precej zaslug. Končno pa je ponovno treba priznati, da je v presenečenje mnogih banska uprava vrgla na tehtnico vso svojo dobro voljo in da je bila pripravljena, da z najbolj radikalnimi sredstvi reši ta dolgotrajni spor in delavstvu ustvari dostojni življenjski položaj. To trdno voljo banske uprave, oziroma g. bana so spoznali končno tudi delodajalci in so radi ali neradi sporazum podpisali z novimi pridobitvami za delavstvo, čeprav so še par dni prej v časopisju javno izjavljali, da več kakor so nudili, v nobenem slučaju dati ne morejo. Sam Bog ve, kako bi se bila ta zadeva iztekla brez te močne opore. Prav lahko bi se bila iztekla porazno. Mislimo, da ne rečemo preveč, če priznamo, da ima tako na srečnem zaključku cele te zadeve največ zaslug naša, z ljudskim čustvovanjem tesno povezana banska oblast.

Naša borba - naša rast

Tobačni delavci

V nedeljo dne 9. junija ima uslužbenstvo tobačne tovarne na Rožniku sv. mašo za mir ob 9. uri dopoldne ob vsakem vremenu.

Prosimo, da se polnoštevilno udeležite te sv. maše.

AKCIJA JUGORASA PRI UPRAVI MONOPOLOV

Jugoras je izvršil intervencijo pri Upravi državnih monopolov, da se vsem stalnim delavcem izda plačilne knjižice radi zavarovanja zaslužka v primeru vojne.

Predsednik Jugorasa g. Dragiša Cvetković je ta predlog še s svoje strani podprl z intervencijo pri ministru za finance, ki je obljubil, da se bo zavzel za te upravičene težnje.

Obenem se je interveniralo, da se vsem monopolcem, ki so v vojaški službi, izplača polna mezda za ves čas njihovega vojaškega službovanja.

Glavni odbor Jugorasa je prejel dne 30. maja od Uprave državnih monopolov izgotovljeno spremembo in spopolnitve pravilnikov o delu in zaslužku monopolskih delavcev. Glavni odbor bo te predloge razmnožil in dostavil posameznim podružnicam monopolskega delavstva.

Celje

Delavska zbornica je po svojem zastopniku izvršila intervencijo za zboljšanje mezd v Tekstilni tovarni v Laškem. Delavci in delavke, stari 18 in nad 18 let, ki so zaslužili na uro 3 din, so dobili povišek za 10 odstotkov. Podjetje je zahtevi delavcev takoj ugodilo. Želeti bi bilo, da bi bilo tako uvedbenih podjetnikov še več, pa bi bila odstranjena vsa nesoglasja.

V Celju je Delavska zbornica posredovala pri večih obrtnikih kovinarske stroke, da bi se vajenci ne zaposlili več za nedeljsko delo, ker se jim tako vzame možnost izvrševanja verskih dolžnosti kakor tudi čas, ki bi moral biti namenjen počitku. Podjetnike opozarjamo na predpise glede nedeljskega počitka vajencev, ki se bodo sedaj, ko je Delavska zbornica ustanovila mladinski zaščitni odsek, gotovo strožje izvajali.

Murska Sobota

Čprav zaradi prepovedi zborovanj ne moremo sklicati sestankov, je naša podružnica vendar zelo agilna. Organizirati hočemo tudi delavstvo iz vseh drugih podjetij, kjer organizacije še ni. Sicer tudi rdeči od Strokovne komisije v zadnjem času poskušajo, da si pridobijo malo zaupanja med prekmurskimi delavci, katerih toliko časa niso poznali. Zato jih tudi sedaj ne potrebujemo, da bi pri nas uganjali svojo demagogijo. V največjih tovarnah je naša ZZZD že usidrana in bo kljub vsem nakanam nasprotnikov in ne-socialnih podjetnikov šla naprej po začetni poti.

Škofja Loka

V nedeljo dne 2. t. m. je bil pogreb našega vrliga somišljenika Franceta Kermelj-a. V vsakem oziru zglede delavec je odšel po večno priznanje mnogo predno je mogel skrbno vzgojene otroke spraviti k samostojnemu kruhu. Star je bil šele 55 let in je stanoval 26 let pri enem gospodarju kar je značilno za človeka neomajnih katoliških načel. Naj počiva v miru!

Kranj

Naša podružnica ZZZD sklicuje dne 9. junija tega leta ob 9. uri dopoldan sejo obratnih zaupnikov ZZZD. Na seji se bodo obravnavala pereča vprašanja, ki se tičejo delavstva in organizacije.

Delavstvo v tekstilnih tovarnah je v strahu za kruh, v slučaju, redukcij, če ne bi bilo surovin. Najbolj prizadeta tovarna v tem pogledu je »Jugobruna«. V tej tovarni zaposleno delavstvo v oddelku predilnega dela tedensko le 24 ur. Tudi v tovarni Jugočeška so vsled pomanjkanja surovin nastali slični žalostni primeri.

(Nadaljevanje z 2. strani.)

vahi. Seveda ne, ker so klonili pred terorjem, ki ga je izvajal sin Huterja. Viničar Gorišek pa ni klonil in ne bo, ampak bo nadalje zahteval svojo pravico, ki mu gre. Stvar bo šla naprej. Vsi viničarji pa zahtevamo zadostno, ker se naša zakonodaja tepta. Mi tvorimo v naših vinorodnih krajih večino prebivalstva in vendar nismo enakovredni. Mi zahtevamo, da se iz občinskih uprav odstranijo ljudje, ki nas ne upoštevajo tedaj, ko zahtevamo svojo zakonito pravico, ampak samo tedaj, ko nas rabijo. Enakovredni hočemo biti in tudi bomo. Enakovredni tedaj, ko bo viničarske občine vodil viničar. Ta čas je pred nami in mi se za to pripravljamo.

Ostale kranjske tovarne tekstilne stroke delajo po pretežni večini s polnim obratom. »Semperit«, tovarna gumijevih izdelkov bo pričela prihodnji teden zopet redno obratovati, ker je dobila večjo množino gumija; delavstvo z napetostjo vsled daljše nezaposlenosti z veseljem pričakuje zopet zaslužka.

Vse člane opozarjamo, posebno one, ki so zaostali na članarini, da uredijo tekoči mesec zaostalo članarino v pisarni ZZZD, kjer so uradne ure od pol devete ure dopoldne nepretrgano do 5. ure popoldne.

Razglas

Okrožni urad naproša delodajalce, da odjavijo vse delavce, ki so ali bodo odšli na orožne vaje z dnem, ko so iz dela izstopili in navedejo vzrok odjave (orožne vaje), z nastopom dela naj jih ponovno prijavijo.

Svojci na orožne vaje poklicanih bodo dobili datjave samo, če poleg potrdila o skupnem gospodinjstvu prinesejo potrdilo občine, da je član na orožnih vajah.

Iz velenjskega rudnika

Pri nas se je meseca maja izvedla redukcija 34 delavcev, 20 jih je šlo v aktivno vojaško službo, skupaj torej je zapustilo delo 54 mož. Če ne bi šli k vojakom, bi bila redukcija števila 54 mož in to vsled pomanjkanja naročil. Ko je Delavska zbornica zaznala, da rabi državna železnica mnogo premoga in se je začelo povpraševanje tudi po velenjskem premogu, se je takoj obrnila s posebno vlogo na ravnateljstvo državnih železnic v Ljubljani s sledečo vsebino:

»Direkcija državnih železnic — mašinsko oddeljenje — Ljubljana.

Uprava državnega rudnika Velenje je bila primorana izvesti redukcijo rudarjev, odnosno praznovanje nekaterih delovnih dni v mesecu, ker nima zadosti naročil za polno zaposlitev vsega delavskega staleža.

Kapaciteta rudnika znaša okrog 700 do 800 ton dnevno, državne železnice pa so naročile za budžet leto 1940-41 mesečno samo 100 (tisoč ton) premoga, kar predstavlja komaj polovico dnevne zaposlitve. Rudnik Velenje bi lahko oddal državnim železnicam mesečno po 10.000 ton premoga ter se obrača do direkcije s prošnjo, da blagovolite staviti generalni direkciji državnih železnic v Beogradu nujen predlog, da bi se odvzem velenjskega premoga

za državne železnice čim bolj zvišal ter določil redni mesečni kontingent vsaj 3000 ton. V interesu zaposlitve slovenskih rudarskih delavcev prosimo za nujne ukrepe in blagohotnega obvestila. Delavska zbornica, dne 31. V. 1940.«

Glede nove kolektivne pogodbe pa še za enkrat ni pričakovati v doglednem času rešitve, to pa zato ne, ker spadajo državni rudniki na Hrvaškem pod zagrebško pravico. Radi tega se ne more doseči sporazum enotno s kolektivno pogodbo z generalno direkcijo v Sarajevu. Treba bo nekoliko počakati, da se stvar razčisti. Delavska zbornica izdeluje načrt za novo kolektivno pogodbo, v kateri bi poleg zvišanja plač bile postavke s posebnimi draginskimi dokladami. Razumljivo je, da se mora zahtevati, da se izplača tudi za nazaj od 1. aprila 1940., ko je bil podan rok za revizijo nove pogodbe, a se še ni izvedlo.

Kar se tiče zvišanja pokojnin staroupokojencem, se je vršila dne 8. maja t. l. anketa ter se je določilo za doklade 50% povišanja, kar bi znašalo približno en milijon stodeset tisoč dinarjev in bodo prispevali sledeče:

Glavna Bratovska skladnica 250.000 din (dvestopetdeset tisoč dinarjev.)

Kr. banska uprava iz bednostnega fon-

Jugoras za delavce vojaških ustanov

Glavni odbor Jugorasa je započel akcijo, da se delavcem, zaposlenim v ustanovah ministrstva vojske in mornarice zvišajo mezde ter je bil zato sklican za 29. januar 1940. sestanek predstavnikov teh delavcev v Centralnem sekretariatu Delavskih zbornic.

Na intervencijo Centralnega tajništva je Ministrstvo vojske odgovorilo, da je g. minister izdal navodila za zvišanje mezd delavcem v vojaških ustanovah ter čaka samo na odobritev s strani finančnega ministrstva in glavne kontrole, da se predvedba na nove mezde izvrši.

Iz jeseniškega okrožja

Izplačilo naj bi se izvršilo v prvi polovici junija t. l.

Naš predlog utemeljujemo z dviganjem cen življenjskih potrebščin. Ugotovljeno je, da so se cene dvignile od septembra 1939. do konca meseca marca po indeksu nad 29%, tekoče mesece pa se še stalno dvigajo.

Od septembra 1939., vključno marca 1940. pa je delavstvo prejelo okrog 2 milijona dinarjev, kar znaša povprečno 5 odstotno doklado. V istem času je narasla draginja povprečno za 19% in bi bilo delavstvo upravičeno do iste višine draginskih doklad, t. j. v iznosu 6.500.000.— din. To dokazuje, da je delavstvo prekomerno obremenjeno, tako da se zadolžuje in ima znatno poslabšanje prehrane. Istotako si ne more postopoma nabavljati potrebne obleke itd. Vse to ima lahko usodne posledice na zdravju delavcev samih, kakor mladine.

Podjetje je istočasno dvigalo cene svojim izdelkom, katere je deloma porabilo za nabavo tudi podražanih surovin, deloma pa ostaja čisti dobiček, odnosno se uporablja za nove investicije. Prepričani smo, da podjetje lahko ugodi našemu predlogu, ki znaša 19%-no zvišanje plač in ne bo s tem preobremenjeno.

Istočasno pripominjamo, da se s 1. julijem t. l. dvignejo skupinske mezde za isti procent, v nadalje pa, da se postavi sporazumen indeks, ki bi uravnaval nadaljnja izplačila doklad.

Pričakujemo skorajšnjega odgovora.

*

Delavstvo in strokovne organizacije stojijo na stališču, da od svojih zahtev ne odstopijo in da bodo vložene zahteve strnjeno podpirali.

Jeseniški kovinarji upravičeno pričakujejo, da bo KID v polni meri razumela njih položaj, ter predlog združenega delavstva v celoti osvojila.

Dolžnost vseh merodajnih faktorjev je pa, da podpirajo to mezdno gibanje jeseniškega delavstva, kajti le zdrav in zadovoljen narod je sposoben stati v današnjih težkih časih na braniku države.

Apeliramo na vse neorganizirano delavstvo, da se čimprej organizira, po svobodnem premisleku, v katerokoli strokovnih organizacij iz razloga, ker le, ako bo vse delavstvo organizirano stalo za svojimi zahtevami, bodo te uspešne in bodo tudi strokovne organizacije imele moč vložene zahteve s pomočjo organiziranega delavstva zadostno podpreti in jim bo tako

dana možnost, da pri svojih zahtevah ne popustijo.

Vabimo vse zavedne, katoliško misleče poštene delavce, da se organizirajo v naši strokovni organizaciji Zvezi združenih delavcev, na Jesenicah ali pa v katerikoli podružnici ZZZD jeseniškega okrožja. Delo ZZZD na Jesenicah in naša moč je zadosten razlog, da ima vsak posameznik v našo organizacijo lahko zaupanje in zavest, da bomo njegove težnje in zahteve vsepovsod pravilno in močno zastopali.

Zato: Vsi zavedni delavci v ZZZD!

KID je na intervencijo strokovnih organizacij, da bi delavci ekonomata imeli prednost za sprejem v obrate pred novostopivšimi delavci, obljubila, da bo delavce na ekonomatu, ki bi želeli biti prevedeni v kak obrat, po možnosti prevedla. Zato vabimo naše člane na ekonomatu, naj se prijavijo v pisarni v Krekovem domu.

Uradne ure:

Vsak delavnik od 8. do 12. ure in 14. do 18. ure. Ob nedeljah od 9. do 12. ure, poleg tega je pa ob delavnikih po 6. uri zvečer v pisarni vedno na razpolago za informacijo kak odbornik.

KRAJ. BRAT. SKLADNICA - JESENICE
dne 31. maja 1940.

Razpis nedeljske zdravniške službe.

Razglas

Za mesec junij 1940 se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in praznikih, ki velja za vse družinske člane in zavarovane člane brez razlike na njih bivališča, in sicer:

2. junija 1940: g. dr. Keržan Bartol.
9. junija 1940: g. dr. Tancar Avguštin.
16. junija 1940: g. dr. Hafner Jože.
23. junija 1940: g. dr. Keržan Bartol.
29. junija 1940: g. dr. Tancar Avguštin.
30. junija 1940: g. dr. Hafner Jože.

OPOZORILO VOJNIM VPOKLICAN-CEM OZ. NJIHOVIM SVOJCEM.

Ker pripada po uredbi o podpiranju družin vojnih obveznikov, ki so vpoklicani na vojaške vaje, predvidena podpora za ženo in otroke le od dneva vložene prošnje, za nazaj od dneva vpoklica pa se more izplačati le v izrednih primerih »velike stiske«, opozarjamo še enkrat vse upravičence, da ne odlašajo z vložitvijo prošnje, marveč jih vložijo še isti dan, ko je vojni vpoklicanec nastopil vojaško vajo. Prošnje se vlagajo pri pristojni občini.

Naše rudarsko zavarovanje

Glavna bratovska skladnica, pri kateri so zavarovani slovenski rudarski in topilniški delavci, je izdala svoje poslovno poročilo za preteklo poslovno leto, iz katerega posnemamo:

Zastoj v letu 1938., ki se je poznal tudi v začetku leta 1939., je ponehal zaradi vojnih dogodkov. Proti koncu leta je število zavarovanega delavstva zopet naraslo na 14.000 in tako visoko število ni bilo doseženo že od leta 1929. sem, ko je bilo smatrati stanje slovenskega rudarskega zavarovanja za najpovoljnije. Zaradi tega se je tudi poslovnanje Glavne bratovske skladnice zaključilo z uspehom, narasli so izdatki, toda narasli so tudi dohodki.

Med posebnimi akcijami je omeniti začeto gradbeno akcijo za novo bolnišnico krajevne bratovske skladnice na Jesenicah. Prvotni približni proračun znaša 8.1 milij. din in se bolnišnica že gradi. Gradnja ambulančnega poslopja v Zabukovci se približuje koncu. Za novo lekarno krajevne bratovske skladnice v Trbovljah bo zgrajena nova stavba, ki bo veljala okoli 760.000 din. Pri krajevni skladnici v Trbovljah se tudi že gradi stanovanjska hiša za zdravnik in sestre, zaposlene v bolnišnici, za 620.000 din. Izvršen je tudi že načrt za gradbo novega okrevališča na Planini iz sredstev osrednjega sklada bolniških oddelkov. Okrevališče bo za 40 moških oskrbovancev. Gradbeni stroški so preračunani na 2.7 milij. din. Končno je še omeniti, da je bila lani ukinjena krajevna bratovska skladnica v Ljubljani in so bila včlanjena podjetja razdeljena na ostale bližje bratovske skladnice.

Pokojninsko zavarovanje.

V pokojninskem oddelku je število zavarovancev lani naraslo od 12.332 na 13.797, zlasti je bilo povečano število kovinarjev na Jesenicah in rudarjev v premogovniških Trboveljske premogokopne družbe. Število upokojencev po novih pravilih je naraslo od 2594 na 2743. Je pa med aktivnimi delavci še mnogo takih, ki so prekoračili mejno starost 55, oz. 60 let in bi bili že upravičeni do prejemanja starostne rente. Skupno število vseh upokojencev je naraslo od 3259 na 3361. Vsi prispevki so lani narasli od 16.6 na 16.94 milij. din, izdatki pa od 16.45 na 17.75 milij. din. Za kritje izdatkov je bila potrebna dotacija iz lastnega rezervnega sklada v znesku 0.13 milij. din. Premoženje je znašalo neizpremenjeno 14.0 milij. din. Nadalje je lani narasel za 0.7 milij. din (to je sklad po sanacijski uredbi). Sklad za kritje doklad pokojninam in rentam po sanacijski uredbi je imel 2.55 milij. din dohodkov in skoraj prav toliko izdatkov. Bivši Pokrajinski pokojninski sklad za rudarje je imel na koncu lanskega leta imovine 7.26 milij. din (1938 7.8 milij. din).

Nezgodno zavarovanje.

Nezgodno zavarovanje izkazuje povečanje prispevkov od 3.45 na 3.54 milij. din,

dohodkov pa od 3.8 na 3.85 milij. din, izdatki pa so se zmanjšali za 0.8 na 3.62 milijona din, tako da je premoženje nezgodne panoge naraslo od 5.2 na 5.43 mil. din.

Bolniško zavarovanje.

V bolniškem zavarovanju je bilo na koncu leta 1939. (v oklepajih podatki za 1938): aktivni člani 14.653 (13.117), upokojeni člani 1464 (1450), svojcev aktivnih članov 25.920 (24.640) in svojcev upokojenih članov 2040 (2057), skupno 44.081 (41.264) zavarovancev.

Dohodki so narasli za 0.2 na 12.3 milij. dinarjev, od tega so samo prispevki narasli za 0.2 na 11.6 milij. din. Izdatki so skupno narasli za 0.35 za 11.7 milij. din. Premoženje bolniških oddelkov je naraslo za 0.40 na 21.16 milij. din. Primanjkljaj so izkazovali bolniški oddelki skladnic v Štorah, Ljubljani, Laškem, Krmelju in Hrastniku, aktivni pa so bili: Celje, Jesenice, Kočevje, Mežica, Rajhenburg, Ravne, Trbovlje, Velenje in Zagorje. V zdravstvenem oziru so bile lani razmere ugodnejše okt leta 1938. Vodilno mesto zavzemajo pri članih bolezni prebavil, na drugem mestu so bolezni kosti, sklepov in mišic. Obratne nezgode so padle na tretje mesto.

Oddelki za preskrbovanje nezaposlenih rudarskih in topilniških delavcev in nameščencev izkazuje zmanjšanje števila nezaposlenih od 798 na 489, torej za 309 nezaposlenih. Dohodki tega oddelka so znašali 1.36 milij., izdatki pa 0.55 milij. din.

Prihranki znašajo 2.45 milij. din in je od tega plodonosno naloženih 2.28 milij. din.

Premoženje.

Aktiva bolniških oddelkov krajevnih bratovskih skladnic so narasla lani za 3.2 milij. din. Največ aktiv je bilo v vlogah: 11.8, nadalje v nepremičninah 8.1 milijona din. Čisto premoženje je znašalo 23.95 milij. din.

Nezgodni oddelki izkazuje zmanjšanje bilančne vsote od 6.255 na 6.211 milij. din, čisto premoženje pa se je povečalo od 5.2 na 5.4 milij. din. Med aktivami so: gotovina 0.4 (0.3), vloge 2.3 (2.56), nepremičnine 1.26 (1.29) in vrednostni papirji 1.0 (1.46) milij. din.

Pokojninski oddelki izkazuje povečanje rezerve od 14.6 na 14.9, dočim se je bilančna vsota povečala od 24.3 na 24.6 milijona din. Med aktivami znašajo: gotovina 2.0 (1.74), vloge 9.3 (9.6), nepremičnine 1.33 (1.36), vrednostni papirji 7.6 (6.6), dospeli, še neplačani zavarovalni prispevki in zamudne obresti 2.26 (2.055) milijona dinarjev.

Nadalje je znašala na koncu leta 1939. čista imovina posameznih skladov: doporni skladi 0.3, zobozdravstveni skladi 0.5, osrednji sklad bolniških oddelkov 3.14, sklad za podpiranje nezaposlenih rudarskih in topilniških delavcev 2.455, lokalni sklad krajevne bratovske skladnice na Jesenicah 0.2, posebni pokojninski sklad delavstva Kranjske ind. družbe 3.0 mil. din.

Dva milijona dinarjev za podporni sklad delavstva TPD

Bilanca:

Bilanca izkazuje pri glavnici 200.2 milijona din zvišanje bilančne vsote od 362.2 na 367.15 milij. din. Rezerve za razne svrhe so narasle od 80.15 na 88.5 milij. din, upniki pa so ostali skoro neizpremenjeni: 44.76 (44.9) milij. din.

Med aktivami se je zmanjšala vsa nepremična imovina družbe zaradi investicij, ki so bile večje kot odpisi, od 165.45 na 179.2 milij. din. Tudi zaloge obratnega materiala so se povečale od 20.8 na 39.05 milij. din. Dolžniki, kjer so vsebovane tudi naložbe, so se zaradi investicij zmanjšali od 169.2 na 149.5 milij. din. Končno znašajo vrednostni papirji 2.7 (2.2), gotovina pa 3.06 (2.0) milij. din.

Lani so znašale investicije 34.3 (1938 33.14) milij. din, odpisi pa so dosegli 20.1 (17.3) mil. din.

Bruto donos brez prenosa se je povečal od 77.57 na 88.74 milij. din, toda istočasno so narasli tudi stroški. Tako so se zlasti povečali davki od 16.02 na 21.5 milij. din, v tekočem letu pa se pričakovati še na-

Hrvatski radnički savez zoper marksiste

Letos 1. maja so zagrebški tramvajski uslužbenci ustavili promet, ne da bi bili o tem koga poprej obvestili. Zaradi tega je zagrebška občina zoper nje nastopila ter odpovedala pravilnik. Zadnja številka »Hrvatskega radnika«, ki je glasilo Hrvatskega radniškega saveza, prinaša dolg članek, kjer govori o marksistični propagandi med uslužbenci zagrebškega tramvaja ter tudi takole govori: »S tem, da so ustavili tramvajski promet v Zagrebu, so marksisti demonstrirali natančno po navodilih komunistične stranke zoper družabni red ter s tem oškodovali javne interese, ker so tega dne, 1. majnika, povzročili poleg splošne zmede tudi to, da mnogo zdravnikov ni moglo izvrševati svoje dolžnosti do bolnikov, da je mnogo popotnikov zamudilo vlake, da državnih in zasebnih uradnikov niso mogli o pravem času v službo iti. Poleg tega pa je največje zlo bilo prav v tem, ker se je promet nenadno ustavil, ne da bi meščanstvo bilo o tem obveščeno.« Nato list nadaljuje: »Tramvajski delavci in nameščenci so prišli v težaven položaj, ki je celo več ko težak. Toda, kaj se zdaj godi? Zdaj, ko so povzročitelji kaznovani, kar je tudi razumljivo, so začeli strahopetno in beraško prosjati za milost tistega, ki so zoper njega vse to započeli. Zdaj jokajo in stokajo, obračajo se na oblasti in javnost, proseč milosti, napadajo Hrvatski radnički savez, z eno besedo, store vse, da bi dosegli odpustanje. Tak način boja in dela je vedno značilen za marksiste, ki so veliki junaki le, dokler ni nevarnosti. Ko pa nastopi nevarnost, tedaj pokažejo vse svoje uboštvo in svojo strahopetno dušo.«

daljnjega znatnega povečanja. Stroški so se povečali od 6.84 na 7.55, izdatki za socialno skrbstvo od 12.12 na 12.75 milij. din, nadalje tudi odpisi.

Čisti dobiček brez prenosa se je zvišal od 24.66 na 26.6 milij. din, s prenosom vred pa od 26.6 na 28.6 milij. din. Vendar bo družba porabila za dividendno manj, ker je od čistega dobička votirala 6.5 milij. din v posebno davčno rezervo. Dividenda bo znašala 16.50 din bruto za delnico, torej 8.25%, dočim je znašala dividenda za 1938 20 din bruto na delnico (10%).

Ustanovitev podp. sklada za delavstvo.

Obenem je družba iz čistega dobička za 1939 votirala znesek 2 milij. din, katerega bo predkazala Glavni bratovski skladnici v Ljubljani. S to vsoto bo ustanovljen podporni sklad za družbino delavstvo. Namen tega podpornega sklada je dati sredstva onim delavcem, ki bi brez krivde zšli v težaven položaj, poleg tega pa je namen sklada pomagati tudi delavcem, ki imajo velike družine. Vsekakor je ta gesta družbe vredna priznanja in posnemanja.

Rov se je zasul

Roman.

(Nadaljevanje.)

Vsi, ki so živeli v delavski četrti, so hiteli proti rudniku, gospodinjje so v hitrici oblečenih plaščih, stari upokojeni rudarji, junaki, zrušeni od dolgoletnega dela, dečki v tesnih, obrabljenih oblekah.

Masa je valovila, ljudje so lovili sapo. Dvom, to je muka. Vse je kričalo v tesnobnem strahu: površno natakljena obleka in pokrivala, otročički, ki so se oprijemali kril, vsesplošen nered.

Nad nepoznano žaloigro so pozibavali topoli in črne jelke lahno svoje listje, kakor da bi hoteli zazibati grozno bolečino.

Narod je potr in ne bo hotel več oditi, ljudje od bajt in barak, ki so vajeni le malenkostnih navadnih skrbi, le majhnih bežnih razvedril, se ustavljajo grozotnemu spoznanju svoje nesreče.

Možje kolnejo, potem jih je sram in pogoltnjejo svojo jezo. Žene so vse iz sebe. Ljudska duša je polna slabosti in dobrote, sedaj je iz ravnotežja, kakor ladja, ko jo zajame vihar. Mislijo na zakopance, ki jih najbrže ne bodo več videli živih... Mogoče ne bo rov vrnil niti njihovih trupel...

Mali se spominjajo, da bi šli s temi, ki jih čakajo, iskat jagod na obronke..., da bi se z njimi zvečer igrali..., da bi jim pripovedovali zgodbe iz globin, strašne tako, da jih človek kar noče verjeti, danes pa jih bodo morda morali...

Izmenjava delavcev se je hitro izvršila. Lica so se razjasnila, ko so zvedeli za Ludvikovo in Poljančevo rešitev. Dvigali so v zrak otroke in jim kazali rudarje, ki so pravkar prišli iz rova, in otroci: očka, očka!

Rudarje so kar oblegli in jih spraševali.

Nihče ni vedel nič novega. Delali so naprej in Ludvik Tišler se je odpeljal z motorjem na pomožno postajo v Zalesju.

V hipu so kričali okoli motorja: Ludvik! Ludvik! Motor je zabrnul, orožnik mu je delal med množico pot in je oddrdal po cesti.

Polagoma se je izvedelo, kdo je med ponesrečenci; njihova imena so šla z vzdihom od ust do ust.

»Ubogi Tonetovi otročički!«

»In Jože Kolar in njegov oče, ki sta danes prvičkrat v rovu!«

»In stari Koren, ki bi že lahko šel v pokoj! Petinštirideset let je delal v rovu.«

»Dvakrat je že doživel udor«, so pripominjali.

»Kdaj?«

»Enkrat leta 88.«

»In drugič leta 90 prav tam, dve leti po prvem.«

»To je bila tista velika nesreča,« je rekel star rudar... »Tudi jaz sem bil poleg... Komaj smo ušli in še gorel je naš rov... In ti, ki so bili prepočasni, teh sploh ni bilo mogoče pozneje več spoznati.«

V hipu se je ugnezdila med ljudi grozna misel, odurna kakor okostnjak, da bodo ustavili delo in zgradili zid proti ognju, da bodo zazidali v njihovem peklju žive ljudi...

Grozno razburjenje se je polastilo ljudi in med temi je še neki delavec pihal, da je videl rovniško četo, ki je prišla, da zaščití rudnik in uradniške hiše proti morebitnemu uporu, ki bi lahko izbruhnil.

»Prav tako bo, kot je bilo v Borskem rovu pred petimi leti,« je rekel neki vodja. Na ulici so bili trije mrtvi, v rovu pa bi bila le dva zakopana.«

Ljudje so se pognali proti lastnikovim hišam in s kamenjem razbili okna. Avtostrojnice so prišle in so jih nastavili okoli rudnika.

»In na vseznadnje povejmo vse, so tista dva rešili.«

Ta, ki je to govoril je bil mlad delavec v rudniku.

»Tu se kaj takega ne bo zgodilo,« je mirno rekel.

»Čul sem, ko je Tišlerjev sin pravil, da je inženir Trdina zatrdil predstojniku: »Rešili jih bomo! V rovu ni ognja!«

Ljudje so se zbrali okoli tega človeka in so zaupali v njegove pomirjajoče besede, ki so jim dale novega upanja.

»Jaz pa sem prepričan, da prepričan, da je ogenj v rovu,« je drugi zopet nadaljeval. »Ti, ki so prišli iz rova, so to rekli. Eden je celo rekel, da že podirajo pažnike v rovu Svete Barbare.«

»To ni mogoče! Ljudje, ne verjemite!«

Tišler je vse videl. Saj je bil sam zasul in je potem pomagal pri reševanju. Vsi so pogledali. »Nikjer ni ognja!« je rekel inženir. Vodja sta bila zadovoljna. Rekla sta: »Pogum! Rešili jih boste!«

»Vidite, vse to je pripovedoval Tišler, potem je pa skočil na motor, sami ste ga videli. Pelje se na po-

možno postajo v Zalesje, ker bodo rabili kisik za ponesrečence, brž ko jih bodo rešili. No vidite, to je vse! Če bi hoteli zazidati, no za to ne rabijo kisika.«

»Prav ima!« so mnogi pritrjevali in njihovi obrazi in njihovi pogledi so postali blažji.

»Ubogi malčki bodo zopet videli očeta, kajmeda?« je vsa zaupno tretetala Tonetova žena.

»Ni mogoče, da bi jih zazidali! Naj potem zakopljejo tudi njihove žene in otroke!«

»To bi morali odločno zabraniti, da smejo nekateri, ki ne vedo ničesar, širiti med ljudmi take vesti,« je trdila neka žena, ki je tudi imela moža med ponesrečenci.

Zmajevala je z glavo in gledala svojega otroka, slabotno dekletce.

»Bodite prepričani, da bodo storili vse kar je mogoče, da rešijo odposlanca Tišlerja in njegovo skupino. Grem poizvedovat.«

»Čez te že lahko napravimo križ,« je rekel rudar, ki je podpihoval množico. »Treba bi bilo, da se združimo, kot so se v gorskem rovu!«

»To jih ne bo rešilo,« ga je zavrnil neki rudar, ki je bil prav blizu njega. »Jaz bi takim, ki v kalnem ribarju, že pokazal. Ljudje se pobuniijo, nekaj razbi-jejo, vmešati se mora orožništvo in često vojaštvo. Potem so pa ranjeni in mrtvi — mrtvi tu zgoraj pa ne rešijo teh mrtvecev, ki so spodaj.«

Žene so žalostno prikimalo, njihove objokane oči pa so bile vedno obrnjene proti dvigalu.

»Reveži imajo pravico, da vse poskusijo, da bi se jih usmilili.«

»Reveže je treba opogumiti s tem, da jim pomagamo, ne pa da jih podžigamo. To je zločin, s tem le povečamo njihovo nesrečo!«

»Zakaj govorite o zborovanju, saj so reševalci vsi na delu?«

»To vem prav tako kot vi! A imam pravico govoriti!«

Tako so vsepovsod pogovore spreminjali v prepir, ljudje so se vznemirjali, se raznemali, potem zopet padali v obup. Vihar, ki se brezkoristno izčrpava.

Pred jaškom sta stala dva orožnika, nista že več mogla vzdržati reda. Komaj sta vztrajala na malem prostoru, kamor so bolj in bolj šli ljudje, hoteli do jaška. (Nadaljevanje prih.)